
Kyrkomötet Organisationsutskottets betänkande 2012:3

Domkapitlen och stiftsstyrelserna

Sammanfattning

I detta betänkande föreslås avslag på motion 2012:26 där det föreslås i första hand att domkapitlens uppgifter ska övertas av stiftsstyrelserna och att dessa ska tillföras juridisk domarkompetens, i andra hand att domkapitlen ska bli en förberedande instans till ett gemensamt domkapitel för alla stift samt i tredje hand att kyrkostyrelsen ska tillsätta en arbetsgrupp för att snarast utreda hur processen i domkapitlen kan bli rättssäker. Skälet till att utskottet föreslår avslag på motionen är främst att det inte finns några generella problem med rättssäkerheten i domkapitlen och att ett avskaffande av dessa skulle försvåra det gemensamma ansvarstagandet mellan innehavare av vinningstjänsten och förtroendevalda och samtidigt förändra biskopens tillsynsroll. Ett gemensamt domkapitel är enligt utskottet oförenligt med kyrkans episkopala struktur.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2012:26.

Motionens förslag

Motion 2012:26 av Håkan Sunnliden, Avskaffa domkapitlen

1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma med förslag till en reglering i kyrkoordningen som innebär att domkapitlens uppgifter övertas av stiftsstyrelserna och att dessa tillförs juridisk kompetens i form av "ledamot som är eller har varit ordinarie domare" (9 kap. 1 § punkt 4 i kyrkoordningen), samt en teologiskt sakkunnig som är disputerad. Det blir allt vanligare att biskopar inte är disputerade och då högre kompetens kan vara av vikt för att utreda lärofrågor bör kompetens tillföras stiftsstyrelsen. Stiftsstyrelsen kan alternativt även inrätta en disciplinnämnd.

I andra hand

2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma med förslag till en reglering i kyrkoordningen som innebär att domkapitlen i sin nuvarande form behålls, men blir en förberedande instans till ett gemensamt domkapitel för alla stift.

I tredje hand

3. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att tillsätta en arbetsgrupp direkt under ärkebiskopen för att snarast utreda hur processen i domkapitlen kan bli rättsäker. Arbetsgruppens direktiv ska innefatta att utarbeta en beslutsgång för handläggning av ärenden i domkapitlen och att utreda frågan om teologisk kompetens i domkapitlen. Vidare ska arbetsgruppens direktiv

omfatta en utredning av hur reglerna om jäv tillämpas idag samt föreslå hur dessa kan tydliggöras för ledamöter i domkapitlet. Arbetsgruppen ska ha utarbetat förslag till kyrkomötet 2013.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2012:26 i Ln 2012:4y, *bilaga 1*.

Yttrande från andra utskott

Tillsyns- och uppdragsutskottet har yttrat sig över motionen i TU 2012:1y, *bilaga 2*.

Bakgrund

Av lagen om Svenska kyrkan framgår att stiftet är regional enhet i Svenska kyrkan och omfattar församlingarna inom stiftets område. Vidare anges att stiftets grundläggande uppgift är att främja och ha tillsyn över församlingslivet och att det för varje stift ska finnas en biskop. I lagen klargörs slutligen att stiftet är en egen juridisk person. Inom dessa ramar har sedan Svenska kyrkan genom sitt kyrkomöte närmare bestämt stiftets uppgifter och organisation i kyrkoordningen. Ordningen med ett domkapitel i varje stift är därför något som kyrkan själv har bestämt.

Under det utredningsarbete som föregick kyrkomötets beslut om den nya kyrkoordningen konstaterades att det även efter relationsförändringen fanns starka skäl att på stiftsnivå bibehålla ett särskilt organ för tillsyn motsvarande det då offentligrättsligt reglerade domkapitlet. Det främsta skälet till detta var att det ansågs lämpligt att samla alla former av tillsyn hos ett enda organ i stiftet, nämligen domkapitlet. Härigenom markerades även domkapitlets självständiga ställning i relation till det övriga stiftet. Den tillsyn som åligger domkapitlet handlar om beslutsprövning samt andra former av tillsyn över församlingar samt präster och diakoner. Den främjande funktionen som stiftet ska ha enligt lagen om Svenska kyrkan kom då naturligen att ligga på stiftsstyrelsen. Det betonades i detta sammanhang att begreppen främjande och tillsyn hänger nära ihop och är till stor del olika sidor av samma sak.

I sammanhanget är det viktigt att framhålla att domkapitlet är en del av den juridiska personen stiftet men att det självständigt ska fullgöra sina uppgifter. I den meningen är domkapitlet inte underordnat varken biskopen eller stiftsstyrelse och stiftsfullmäktige. Stiftsfullmäktiges ansvar är endast att se till att det finns ekonomiska och personella resurser så att domkapitlet kan fullgöra sina uppgifter. Dessa uppgifter är uttömmande beskrivna i kyrkoordningen och är därmed sådant som de andra delarna av stiftet inte förfogar över.

Mot bakgrund av de särskilda uppgifter som ankommer på domkapitlet har det ansetts väsentligt att noga reglera domkapitlets sammansättning. Principen om att domkapitlet ska bestå av företrädare för såväl de kyrkliga vinningstjänsterna som lekmän har i kyrkoordningen övertagits från vad som gällde före relationsförändringen. Med hänsyn till de utvidgade överprövningsuppgifter som domkapitlet har fått i kyrkoordningen bedömdes det som viktigt att förstärka den juridiska kompetensen i domkapitlet med en ledamot som är eller har varit ordinarie domare. Syftet med detta var att garantera en rättsäker och opartisk behandling av de mer domstolsliknande ärendena såsom obehörighet att utöva kyrkans vinningstjänst och befogenhetsprövning av beslut om uppsägning samt beslutsprövningsärenden.

Redan år 2000 aktualiserades frågan om stiftens organisation enligt den, året innan, av kyrkomötet beslutade kyrkoordningen. I motion 2000:19 önskade motionären att kyrkostyrelsen skulle tillsätta en utredning med uppgift att utreda och lämna förslag till en framtida stiftsorganisation. Motionären efterlyste en belysning av domkapitlets respektive stiftsstyrelsens nya roller och ifrågasatte om båda organen behövdes eller om det kunde skapas ett nytt gemensamt organ. Motionen avslogs på förslag av Organisationsutskottet som ansåg att förslag till konkreta ändringar i stiftsorganisationen skulle växa fram utifrån de behov som finns i stiftet. Det vore enligt utskottet olämpligt att från den nationella nivån ta initiativ till dylika ändringar. (O 2000:2)

Frågor tangerande de av motionären nu aktualiserade frågorna har vid ett flertal tillfällen varit föremål för kyrkomötets behandling. Frågorna har bl. a. berört domkapitlets sammansättning, process- och beviskrav i domkapitlet, jävsfrågor och rättssäkerhet. Ett i detta sammanhang ofta återkopplat beslut av Överklagandenämnden är ett beslut från 2001, beslut 01/2001 som handlar om handläggningen av ärenden i domkapitlet. Nämnden konstaterade att vid tolkning och tillämpning av kyrkoordningens bestämmelser bör de principer gälla som är vedertagna för samhällets rättsordning i övrigt. Med dessa principer som grund finns i beslutet en beskrivning av hur en rättssäker hantering av de domstolsliknande ärendena i domkapitlet bör gå till. Utöver bestämmelserna i 57 och 58 kap. i kyrkoordningen om handläggningen i domkapitlet av såväl beslutsprövningsärenden som ärenden om överklagande har Överklagandenämndens beslut kommit att bli vägledande för domkapitlets hantering av dessa ärenden.

Den inventering som gjorts av juris doktorn Kerstin Berglund som det refereras till i motionen handlar om anmälningar om misstänkta sexuella övergrepp. Utredarens slutsats är att domkapitlet i allt väsentligt, med de i utredningen redovisade undantagen, har följt gällande riktlinjer.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2012:26.

Utskottet anser i likhet med vad Tillsyns- och uppdragsutskottet anfört i sitt yttrande att det inte finns några generella problem med rättssäkerheten i domkapitlet. Läronämnden betonar i sitt yttrande att nuvarande ordning är ett uttryck för det gemensamma ansvaret mellan innehavare av vigningstjänsten och förtroendevalda samtidigt som den värnar om domkapitlets självständiga ansvar för lärotraditionen och vigningstjänsten. Ett avskaffande av domkapitlet skulle därför enligt nämnden försvåra det gemensamma ansvarstagandet och avsevärt förändra biskopens tillsynsroll. Nämnden anser vidare att ett gemensamt domkapitel för hela landet, något som i andra hand föreslås i motionen, skulle undergräva stiftens självständighet på ett sätt som är oförenligt med vår kyrkas episkopala struktur. Utskottet delar denna uppfattning och av de skäl som i övrigt anges i de bägge yttrandena föreslår därför utskottet att motionen ska avslås.

Uppsala den 28 september 2012

På Organisationsutskottets vägnar

Torgny Larsson, ordförande

Patrik Tibbling, sekreterare

O 2012:3

Beslutande: Torgny Larsson, ordförande, Marta Axner, Anton Härder, Anna Brandoné, Kristina Lejdström, Ingela Agheden, Bengt Kjellgren, Anders Björkman, Conny Tyrberg, Birgit Kullingsjö, Per Lindberg, Sofia Särdaqvist, Irene Oskarsson, Christer Kax Sundberg och Carin Åblad Lundström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Aina Andersson, Carola Björkman, Rolf Persson, Per Ingvarsson, Peder Fohlin, Ulla Littgren och Henrik Blind.

Biskoparna Eva Brunne och Jan-Olof Johansson och har deltagit i utskottets överläggningar.

Domkapitlen

Läronämndens yttrande över motion 2012:26

Svenska kyrkan framträder som församlingar och stift som i samverkan mellan en demokratisk organisation och kyrkans ämbete bedriver en rikstäckande verksamhet (Lagen om Svenska kyrkan 1-2 §§). Stiftets grundläggande uppgift är att främja och ha tillsyn över församlingslivet (kyrkoordningen 6 kap. 1 §). Stiftsstyrelsen ska främja församlingslivet och verka för dess utveckling (kyrkoordningen 7 kap. 7 §). I varje stift ska finnas ett domkapitel som självständigt ska fullgöra de uppgifter som anges i kyrkoordningen (kyrkoordningen 6 kap. 8 §).

Läronämnden konstaterar att denna ordning uttrycker det gemensamma ansvaret mellan innehavare av vinningstjänsten och förtroendevalda samtidigt som den värnar om domkapitlets självständiga ansvar för lärotraditionen och vinningstjänsten.

Ett avskaffande av domkapitlen skulle väsentligen försvåra det gemensamma ansvarstagandet och avsevärt förändra biskopens tillsynsroll.

Inrättandet av ett gemensamt domkapitel för hela Svenska kyrkan skulle undergräva stiftens självständighet på ett sätt som är oförenligt med vår kyrkas episkopala struktur med stift, biskopar och övriga stiftsorgan.

Uppsala den 22 augusti 2012

På Läronämndens vägnar

Anders Wejryd, ordförande

Christopher Meakin, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Anders Wejryd, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Hans-Erik Nordin, biskop Thomas Söderberg, biskop Jan-Olof Johansson, biskop Antje Jackelén, biskop Per Eckerdal, biskop Esbjörn Hagberg, biskop Hans Stiglund, biskop Sven-Bernhard Fast, biskop Eva Brunne, Thomas Ekstrand, Eva Hamberg, Anna Karin Hammar, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Fredrik Lindström, Jesper Svartvik och Kristin Zeiler.

Kyrkomötet Tillsyns- och uppdragsutskottets yttrande 2012:1y

Domkapitlen och stiftsstyrelserna

Till Organisationsutskottet

Tillsyns- och uppdragsutskottets yttrande över motion 2012:26.

Kyrkoordningen reglerar domkapitlets respektive stiftsstyrelsens sammansättning utifrån de båda beslutsorganens skilda uppgifter. Vi kan konstatera att domkapitlen har både juridisk (genom domarledamöter och sekreterare) och teologisk kompetens. Vi delar inte motionärens uppfattning om att det finns generella problem med rättssäkerheten i domkapitlen. Vi ser heller inte hur en överflyttning av tillsyns- och överprövningsärenden från domkapitlen till stiftsstyrelserna i sig skulle höja kvalitén på besluten.

Motionären hänvisar till Kerstin Berglunds utredning om domkapitlens handläggning av ärenden rörande sexuella övergrepp. I utredningen framkom dock endast ett fall av de genomgångna 69 ärendena där Kerstin Berglund anser att Svenska kyrkans riktlinjer inte har följts, att sanktionen blev för mild och att händelsen borde ha polisanmälts. I övriga 68 ärenden anser alltså Berglund att det i vissa fall funnits brister i handläggningen men att man ändå fattat beslut som står i överensstämmelse med det kyrkliga regelverket.

Vi vill framhålla Svenska kyrkans överklagandenämnds överprövande och praxisbildande funktion. Vi kan konstatera att Överklagandenämnden vid några tillfällen kritiserat enskilda domkapitels handläggning och gjort vägledande uttalanden om processuella frågor och rättssäkerhet. Vi förutsätter att dessa beslut gör avtryck i domkapitlens handläggnings- och utredningsrutiner.

Vi kan också konstatera att den senaste tidens diskussioner om domkapitlens funktion har lett till åtgärder från Svenska kyrkans nationella nivå. Ett exempel är utredningen som refereras till ovan. Ett annat är de samlingar för domarledamöter och ersättare samt stiftsjurister som har och kommer att fortsätta anordnas. Stiftsjuristerna och juristerna på nationell nivå har sedan lång tid tillbaka årliga samlingar där man diskuterar relevanta juridiska frågor men nu anordnas alltså även liknande träffar för domarledamöter och sekreterare i domkapitlen.

Uppsala den 26 september 2012

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Sven Kragh, ordförande

Anna Wernqvist, sekreterare

Beslutande: Sven Kragh, ordförande, Margareta Carlenius, Göte Karlsson, Irene Gustafsson, Rolf Forslin, Kerstin Björk, Staffan Holmgren, Suzanne Fredborg, Ingrid Borgström, Lars-Ivar Ericson, Hans Olof Andrén, Emma Hedlundh, Bertil Olsson, Karin Långström Vinge och Eric Muhl.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ronny Hansson, Jan Johansson, Roine Olsson, Christina Blomqvist, Sven Kerst, Inger Lif, Lennart Kjellin, Niklas Grahm, Maria Falk, Emma Thorén, Torbjörn Lindahl och Bertil Murray.

O 2012:3
Bilaga 2

Biskop Tuulikki Koivunen Bylund har deltagit i utskottets överläggningar.